

دو فصلنامه بین المللی تحقیقات حقوق قضایی

License Number: 86227 Article Number: YQ2E597 ISSN-P: 2717-1132

صلح و امنیت بین الملل و تغییرات اقلیمی

(تاریخ دریافت ۱۳۹۹/۰۲/۱۵، تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۰۵/۱۲)

دکتر حمید علیخانی^۱

دکتری حقوق بین الملل

چکیده

در سال های اخیر پدیده تغییرات آب و هوایی و تأثیرات آن عامل تولید یا تشدید بحران ها بوده است. سیل مهاجرانی که خانه و زندگی خود را بر اثر بلاهای طبیعی مرتبط با تغییرات آب و هوایی از دست داده اند، افزایش یافته است. تغییرات آب و هوایی می تواند به اندازه جنگ ها و حتی بیش از آن امنیت جهان را به خطر بیندازد. تغییرات اقلیمی به عنوان یکی از مهمترین و پیچیده ترین چالش های بین المللی در عصر جهانی شدن است. این تغییرات کوچک در دمای زمین می تواند منجر به خطرات بالقوهای در تغییرات آب و هوایی کره زمین شود. زندگی ما امروزه به تغییرات اقلیمی بستگی دارد. در صحنه بین الملل به مرور آثار این تهدیدات در روابط بین کشورها مشاهده می شود. این تهدیدات علاوه بر بروز تنش های اجتماعی، نا آرامی های سیاسی و مخاصمات خشونت آمیز را نیز به دنبال خواهد داشت. این موضوع فراتر از دستورکارهای بین المللی در قالب کنوانسیون چارچوبی سازمان ملل متحد و پی گیری های شخص دبیرکل و بررسی های هیئت بین الدولی تغییرات اقلیمی در شورای امنیت به عنوان تهدیدی علیه صلح و امنیت بین الملل شناخته شده است. این پژوهش با هدف بررسی اثرات تغییرات اقلیمی بر صلح و امنیت بین الملل به روش توصیفی - تحلیلی نگارش یافته است.

واژگان کلیدی: صلح، امنیت بین الملل، تغییرات اقلیمی

^۱ Hamid.Alixani@gmail.com

بخش اول: اهمیت و ضرورت موضوع

تغییرات آب و هوایی مسئله ای است که عموم بشریت را تحت تاثیر قرار داده است و بازیگران مختلف جهانی در این مسئله، با یک موضوع مشترک و دغدغه مشترک مواجه هستند. از این رو طی سال های گوناگون زمینه های علمی و هنجاری برای ایجاد قواعد صریح فراهم گردید. از این رو اولین پروتکل رسمی با نام پیمان کیوتو به امضا رسید و با ناکارآمدی ها و پایان پیمان کیوتو، کشورهای متعهد به کنوانسیون تغییرات آب و هوایی، به سمت توافق پاریس حرکت کردند. تغییرات اقلیمی نیز مسئله ای که با نظم جهانی سروکار دارد و به صورت طبیعی به قدرتمند شدن یا کاهش قدرت و یا نابودی برخی کشورها می انجامد. چه بسا با بالا آمدن سطح اقیانوس ها، انگلستان به زیرآب رود. از این رو این مسئله همچون بمب اتم، تهدیدی برای بشریت است و مورد دغدغه مردم، دانشمندان و... خواهد بود و از سوی دیگر ظرفیت ایجاد رژیم بین المللی را دارد. اگر هدف کلی قدرت های مسلط و تاثیرگذار، حفظ نظم موجود و حفظ جایگاه خویش باشد، با ایجاد تغییرات آب و هوایی، لزوم برخورد مناسب

و بدون هرج و مرج و از هم گسیخته با این رویداد نیاز است. از این رو ایجاد یک رژیم زیست محیطی، مسئله ای غیرقابل انکار است. به طور کلی رژیم ها باعث می شوند که هزینه ها بین دولت ها تقسیم شود، رژیم ها، دیپلماسی را سهل کرده و ایجاد نظم می کنند از این رو ایجاد یک رژیم برای حفظ نظم موجود و هدایت تغییرات برای کشورهای قدرتمند لازم است (اندیشکده راهبردی تبیین، ۱۳۹۵: ۶). اگر چه مشکل تغییرات اقلیمی در اوایل قرن نوزدهم مشخص شد، اما تا زمان برگزاری اولین کنفرانس جهانی اقلیم، که در سال ۱۹۷۹ برگزار شد این موضوع در برنامه علمی و سیاسی بین المللی ظاهر نشد و تنها در سال ۱۹۹۲، چارچوب کنوانسیون تغییرات اقلیمی سازمان ملل متحد (UNFCCC) با اجلاس سران جهانی در ریو، یک ابزار بین المللی برای مقابله با تغییرات اقلیمی را ارائه دادند و در ادامه آن کنفرانس جهانی تغییر اقلیم در پاریس و مراکش در سال ۲۰۱۵ میلادی با حضور صدها نفر از روسای جمهوری یا معاونین آنها برنامه های جامعی را برای سازگاری با

بشر را در بر می گیرد و امنیت بین المللی را به طور جدی تهدید می کند. در این وضعیت، از شورای امنیت سازمان ملل متحد که مسئولیت اولیه حفظ صلح و امنیت بین المللی را بر عهده دارد، انتظار می رود که در جهت پیشگیری و مقابله با این تهدیدها صرفاً نظاره گر نباشد و اقدامات لازم را به عمل آورد.

بخش دوم: سوالات پژوهش

1- آیا تغییرات آب و هوایی می تواند صلح و امنیت بین المللی را تهدید و به تبع آن امنیت انسانی را در معرض چالش و مخاطره قرار دهد. اگر چنین است سازکارهای حقوق بین الملل در مقابله با این تهدید کدام است؟

2- شورای امنیت در مقابله با تهدیدهای امنیتی ناشی از تغییر اقلیم چه اقداماتی را انجام داده است؟

بخش سوم: فرضیه پژوهش

1- تغییرات آب و هوایی علاوه بر اینکه صلح و امنیت انسان ها را به مخاطره می اندازد پیامدهای نامطلوبی نیز بر زندگی بشر دارد.

2- مطالعه اولیه در خصوص موضوع پژوهش، موجب شکل گیری فرضیه زیر برای این تحقیق گردید پیامدهای امنیتی

تغییر اقلیم ارائه دادند. نتایج مطالعات در سالهای اخیر تأکید جدیدی بر سازگاری داشته و تأیید کرده است که اقدامات بیشتر و گسترده تر از سوی دولت ها (از سطح محلی تا سطح ملی) برای مقابله با تغییرات اقلیمی موجود ضروری است. طبق گزارش هیئت بین الدول تغییر اقلیم (۲۰۱۴)، سطح اطمینان متوسطی وجود دارد که اگر درجه حرارت به ۲ درجه سانتی گراد یا بالاتر از سطح اواخر قرن بیستم برسد، بدون سازگار، تولید محصولات اصلی جهان (گندم، برنج و ذرت) در مناطق حاره و مناطق معتدل تحت تأثیر منفی قرار خواهد گرفت، فائو (۲۰۱۲) محاسبه کرده است که تولید مواد غذایی جهانی تا اواسط قرن حاضر باید تقریباً ۶۰ درصد افزایش یابد تا امنیت غذایی را برای ۳ میلیارد نفر دیگر تأمین کند. بنابراین زمان به نفع ما نیست (حسینی و رضانی بونش، ۱۳۹۷: ۳-۲) در ارتباط با ضرورت نگارش این مقاله آنچه نگارنده را به تحقیق در مورد این موضوع علاقمند نمود، آگاهی از این امر بود که تغییرات آب و هوایی از مسائل و نگرانی های مهم و خطیر جامعه بین المللی به شمار می رود و آثار خطرناک آن بر حیات بشر تقریباً تمامی جوانب زندگی

ناشی از تغییرات آب و هوایی مداخله شورای امنیت را ایجاب می کند.

بخش چهارم: پیشینه پژوهش

احمد نژاد و افشنگ در (۱۳۹۷) پژوهشی تحت عنوان " نقش شورای امنیت در مقابله با تغییرات اقلیمی به مثابه تهدیدی برای صلح و امنیت بین الملل " انجام داده اند . پس از اینکه جامعه ملل به دلیل جنگ جهانی اول منحل شد، بشر برای دومین بار بر ویرانه های جنگ جهانی دیگری بنای یک سازمان بین المللی جهانی با صلاحیت عام را گذارد، با این امید که بتواند صلح و امنیت بین المللی را به ارمغان بیاورد. این سازمان برای نیل به هدف اصلی و سایر اهداف خود در پی ایجاد ارکانی برآمد، که شورای امنیت یکی از این ارکان است و اتفاقاً وظیفه اصلی حفظ صلح و امنیت بین المللی، بر عهده آن گذارده شده است. در سال های ابتدایی تاسیس این سازمان، صلح و امنیت بین المللی تنها از طریق جنگ و اقدامات نظامی مخدوش می شد، اما اکنون با توجه به تغییراتی که در زیست بین المللی صورت گرفته، مسایل دیگری نیز باعث خدشه دار شدن این مهم می شوند. در این تحقیق با

استفاده از مطالعات کتابخانه ای و نظر کارشناسان، با معرفی تغییرات اقلیمی به عنوان یکی از موارد تهدیدی برای صلح و امنیت بین المللی، نقش شورای امنیت در مقابله با این تهدیدها بررسی می شود. طبق مطالعات و بررسی های انجام گرفته، جهان کنونی به شدت درگیر چالش تغییرات اقلیمی است و از آنجا که این چالش ها با تهدید امنیت انسانی، صلح و امنیت بین المللی را نیز خدشه دار می کنند، شورای امنیت می تواند با استفاده از اختیارات خود بر طبق منشور ملل متحد، مخاطره آمیز بودن این پدیده را برای صلح و امنیت بین المللی احراز کند و جامعه جهانی را در راستای مقابله با آنها بسیج نماید.

فاضلی و همکاران در (۱۳۹۵) پژوهشی تحت عنوان " بررسی تغییرات اقلیمی به عنوان تهدیدی جدید علیه صلح و امنیت بین المللی در دوران پس از جنگ سرد " انجام داده اند . پایان جنگ سرد، فصلی نو در نگرش های امنیتی جهان گشود و بازنگری در مفهوم « تهدید و امنیت » را ضروری ساخت این بازنگری منجر به زایش و رشد رویکردها به امنیت بین المللی گردید که بر خصلت چند بعدی امنیت و عوامل شکل دهنده و

دانشگاه ها و از جمله در نظام آکادمیک ایران تدریس شده، تا حد زیادی از همین الگوی مصرّح در بند 3 ماده 2 منشور نشأت گرفته و آنچه از صلح مدنظر است، غالباً همان مفهوم منفی صلح است که در زمان تعارض، بر عدالت رجحان داده شده تا تهدیدات علیه امنیت بین المللی آنها در پژوهش ضمن تأکید بر اهمیت مطالعات صلح در جهت تقویت نظام آموزش عالی حقوق بی نالملل و حقوق بشر در ایران، با بررسی الگوهای موجود، به ارائه پیشنهادهایی در جهت ارتقاء سطح کیفی و اصلاح الگوهای آموزش صلح و مطالعات صلح در نظام دانشگاهی ایران پرداخته شده است.

طیبی و ضرابی در (۱۳۹۳) پژوهشی تحت عنوان " راهبرد های موثر مقابله با تغییرات آب و هوایی تضمین کننده صلح و امنیت بین المللی " تغییرات آب و هوایی نه تنها زیست گاه های طبیعی بلکه ترتیبات اجتماعی ما را مختل می سازد و احتمال درگیری های خشونت آمیز را افزایش می دهد. به نظر می رسد هنوز بحث برسر این مسئله مابین مقامات بین المللی زیست محیطی و جنبش های زیست محیطی وجود داشته و حل و فصل نگردیده است چرا که به عنوان یک تهدید

تهدیدکننده آن تأکید می کنند. در پارادایم جدید، در کنار متغیرهای نظامی و سخت افزاری، مولفه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و محیط زیستی به عنوان عواملی در نظر گرفته می شوند که می توانند به عنوان تهدیدی علیه امنیت بین المللی عمل کنند.

عسکری و خسروی در (۱۳۹۵) پژوهشی تحت عنوان " ضرورت و بایسته های مطالعات صلح از دیدگاه حقوق بین الملل " انجام داده اند. صلح در مفهوم کلاسیک خود، به « نبود جنگ » تعبیر شد است که امروزه به آن « صلح منفی » گفته می شود. منشور ملل متحد همین گونه از صلح را ارج نهاده و مهم ترین هدف سازمان را به صراحت در بند 1 ماده 1، حفظ صلح و امنیت بین المللی قرار داده است و شورای امنیت نیز با اختیاراتی ک منظر در جهت اعتلای این هدف مجهز شده است. از سوی دیگر، بند 3 ماده 2 منشور از کلیه اعضاء ملل متحد می خواهد که اختلافات خود را با توسل به شیوه های مسالمت آمیزی حل و فصل کنند که صلح و امنیت بین المللی و عدالت را به خطر نیفکنند. از سال 1945 و تأسیس سازمان ملل متحد به این طرف، آنچه به عنوان حقوق بین الملل مدرن در

چالش های نوین امنیتی ناشی از تغییرات آب و هوایی " انجام داده است . اقدامات نظامی تجویز شده توسط شورا بر اساس فصل هفتم منشور، برای برخورد با چالشهای امنیتی ناشی از تغییرات آب و هوایی به دلیل ماهیت آنها نمی تواند مناسب باشد . با این وجود، شورای امنیت می تواند نهادی را با همکاری هیأت بین الدولی تغییرات آب و هوایی ایجاد کند و دولت های متخلف را شناسایی و تحریم هایی را نسبت به آنها اعمال کند . به نظر می رسد نقش تقنینی شورای امنیت هم در راستای وضع قطعنامه های کلی در زمینه مقابله با این نوع تهدیدها با وتوی برخی از اعضای دائم مواجه خواهد شد . اما شورا می تواند در کنار یک سازکار هشدار زود هنگام، نیروی آماده به اقدامی به نام «کلاه سبز ها » را به عنوان اقدامی پیشگیرانه ایجاد نماید به منظور ایجاد امنیت و حفاظت از مناطق در نقاطی که با فجایع ناشی از تغییرات آب و هوایی روبرو می شود.

موسوی و سادات میر محمدی در (۱۳۹۲) پژوهشی تحت عنوان " تغییرات جوی : تهدیدی علیه صلح و امنیت بین المللی " انجام داده اند . بالا آمدن سطح دریاها و وقوع توفان ها و سیل ها در آینده

در دستور کار قرار داشته و کماکان ادامه دارد. بررسی چارچوب تغییرات آب و هوایی که به عنوان یک تهدید امنیتی است، ضروری می نماید که به صورت مفید وارزنده به آن بپردازیم و نگاه ویژه ای به آثار و عواقب ناگوار آن داشته باشیم . مسئله تغییرات آب و هوایی یکی از مهمترین چالش های حقوق بین الملل محیط زیست و یکی از تهدیدات زیست محیطی وخیم است که نسل فعلی با آن روبروست که صلح و امنیت بین المللی را با خطر مواجه ساخته و عدالت زیست محیطی را تحت تاثیر قرار داده است. این یک تهدید جدی است که توجه به آن لازم و ضروری است چراکه اوضاع و احوال کشورهای توسعه نیافته را روز به روز بدتر می کند، کشورهای در حال توسعه را با چالش های جدی مواجه می سازد و کشورهای توسعه یافته را به فعالیت های خطرناک از جمله ساخت سلاح های هسته ای و استفاده های نابجا از محیط طبیعی سوق می دهد. این مسئله برآیند بحران های جبران ناپذیری است که زندگی بشری را تحت تاثیر قرار داده و نوع بشر را از حق بر محیط زیست سالم محروم می سازد.

زنگنه (۱۳۹۲) پایان نامه ای تحت عنوان " نقش شورای امنیت در برخورد با

نگارنده بر آن بوده است تا با استفاده از آخرین منابع موجود ، اعم از کتاب، مقاله و اسناد جدیدترین تغییر و تحولات در این زمینه را بررسی نماید

بخش ششم: تعریف مفاهیم و

مبانی نظری پژوهش

الف) تعریف مفاهیم

۱- صلح

در رابطه با مفهوم صلح تعاریف گوناگونی ارائه شده است و م ی‌توان بیان داشت که سبقه این مفهوم در شرق و غرب تا حدودی متفاوت از یکدیگر است . در غرب، مفهوم صلح با تأکید بر نبود خشونت معنا می شود (صلح منفی) در حالی که تعاریف شرقی بر حضور برخی شرایط جهت تحقق صلح تأکید دارند (صلح مثبت) همچون تعادل، هارمونی، پایداری . درک جهانی از صلح مستلزم تجمیع این دو برداشت از صلح خواهد بود رویکرد جدید در مطالعات حقوق بین الملل نیز باید مبتنی بر چنین دیدگاهی باشد و از صلح منفی فراتر رود و در راه صلح مثبت گام بردارد؛ صلح مثبت در یک تعریف ساده، عبارت است از احترام به حقوق بشر و عدالت و پرهیز از خشونت در روابط بی نالملل اعم از خشونت ساختاری

نهچندان دور، شهرها و مناطق صنعتی را که در طول سواحل چین، هند و ایالات متحده آمریکا قرار دارند تهدید خواهد کرد . ذوب یخ ها تأمین آب در مناطق نزدیک به کوه های آند و هیمالیا را دشوارتر . با توجه به این چشم انداز، شورای امنیت به عنوان رکن حافظ صلح و امنیت بین المللی در 17 آوریل 2007 در نشست 5663 خود، اولین مذاکرات خود را در خصوص رابطه انرژی، امنیت و تغییرات جوی، به درخواست انگلستان آغاز نمود که در آن زمان ریاست شورا را بر عهده داشت . به نظر می رسد اقدام شورا در برگزاری این نشست، حاکی از ضرورت توجه به رابطه تغییرات جوی و امنیت بین المللی است.

بخش پنجم: روش تحقیق

روش مورد استفاده در این تحقیق، روش توصیفی _ تحلیلی است . ابزار عمده مورد استفاده در این پژوهش، کتابخانه و اینترنت بوده است . در مطالعه و فیش برداری و نگارش از منابع موجود کتابخانه ای و همچنین منابع مهم اینترنتی از جمله مقالات معتبر و اسناد جدید جهانی و منطقه ای استفاده شده است . به علاوه، به دلیل جدید بودن موضوع تحقیق، تلاش

می دهد. پس از انعقاد صلح وستفالی در سال 1648 و شکل گیری نظام دولت - ملت مفهوم امنیت ملی در روابط بین المللی مطرح شد و با گذشت زمان و تعمیق روابط بین المللی، مفهوم امنیت بین المللی نیز پا به عرصه حیات گذارد. در گذشته امنیت بین المللی غالباً در حوزه امنیت نظامی تعریف می شد اما امروزه در ابعاد سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی تعریف می شود. به تبع محدود بودن مفهوم صلح، مفهوم امنیت بین المللی نیز در گذشته محدود بود و از مرزهای دولت ها چندان فراتر نمی رفت و مبتنی بر امنیت ملی دولت ها بود. لذا استقلال و حاکمیت ملی دولت ها مهمترین رکن امنیت بین المللی تلقی می شد. از منظر این دیدگاه، دولت ها، هم منشأ اصلی تهدید تلقی می شدند و هم مسئول برقراری امنیت، و تأمین امنیت بین المللی نیز منوط به تأمین امنیت ملی بود. اما با آغاز عصر جهانی شدن امنیت بین المللی نیز تدریجاً مفهوم وستفالیایی خود را از دست داد. دیگر منشأ بسیاری از تهدیدات نه دولت ها بلکه عوامل و اشخاص دیگری تلقی می شدند. ماهیت تهدیدات نیز از نظامی به ابعاد دیگری همچون سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و

یا خشونت مستقیم که علاوه بر جنگ و نزاع، شامل بی عدالتی، فقر، توسعه نیافتگی، آسیب به محیط زیست، عدم بردباری و ... می شود. صلح مثبت در این مقام محقق نخواهد شد، مگر از مجرای فرهنگ سازی برای صلح و آموزش اجتماعی از یک سو و تقویت هنجارهای بین المللی از سوی دیگر. نظام آموزش حقوق بین الملل در هر دو زمینه باید متحول شود تا اولاً حقوق دانانی در این نظام تربیت شوند که مقوله صلح مثبت را به عنوان زیربنایی برای دستیابی به همکاری و همبستگی بین المللی قلمداد کنند و ثانیاً، با رهیافتی متفاوت در جهت نهادینه سازی هنجارهایی گام بردارند که پایداری نظام بین المللی مبتنی بر صلح مثبت را میسر نماید (عسکری و خسروی، ۱۳۹۵: ۱۴۰-۱۴۱).

۲- امنیت بین المللی

به طور کلی واژه امنیت به نوعی احساس روانی اطلاق می شود که در آن به خاطر مبراً بودن از ترس، وضعیت آرامش و اطمینان خاطر احساس می شود. در مفهوم کلی، امنیت به بر حذر بودن از خطراتی اطلاق می شود که منافع و ارزش های انسان ها را مورد تهدید قرار

ها و نباتات و گیاهان شده است(اشرافی، ۱۳۹۲: ۸۷).

بخش هفتم: پدیده گازهای گلخانه

ای و تأثیر آن بر دمای کره زمین

گازهای گلخانه ای شامل بخار آب، گازهای دی اکسید کربن، ازن، تروپوسفر، متان اکسیدنیترژن و گازهای صنعتی(هالو کربن ها) هستند که به جز گازهای صنعتی بقیه گازها در اتمسفر زمین وجود دارند و به طور طبیعی در نتیجه فعل و انفعال های کره زمین ایجاد می شوند و در مجموع کمتر از یک درصد حجم اتمسفر کره زمین را در بر می گیرند این مقدار گاز برای ایجاد پدیده گلخانه ای به طور طبیعی دمای زمین را در شرایط مطلوب نگه می دارد. در نتیجه افزایش انتشار گازهای گلخانه ای و افزایش غلظت تاین گازها در اتمسفر زمین طی 100 سال گذشته سطح دریاها 10 تا 20 سانتی متر افزایش یافته است این افزایش در نتیجه گرم شدن سیاره زمین است. متوسط دمای زمین طی قرن گذشته ۱/۴ فارنهایت گرمتر شده است و انتظار می رود طی 100 سال آینده به 2 الی ۱۱/۵ باز نهایت برسد. همچنین کره زمین یک افزایش دمایی ۷۴٪ درجه سانتیگراد را از

زیست محیطی تسری یافت افزایش جمعیت، مهاجرت های بی رویه، توسعه فقر، تخریب محیط زیست و گرم شدن کره زمین از جمله عوامل تهدید در دنیای معاصر تلقی می شوند. همان طور که توماس هومر دیکسون^۱ معتقد است: «کمبود مواردی چون زمین های کشاورزی، آب، جنگل و ماهی علاوه بر تغییرات جوی مانند افزایش دمای کره زمین، تأثیراتی را در مقوله امنیت بین الملل به همراه داشته است. کنترل منابع نفتی، عامل اصلی جنگ اول خلیج فارس در سال 1991 به حساب می آید. امنیت مشترک مبتنی بر این فرض است که در عصر همبستگی متقابل، هیچ ملتی به تنهایی نمی تواند به امنیت دست یابد. در عصر حاضر برخلاف مفهوم سنتی امنیت جمعی که بیشتر در مقابل تجاوز به کار می رفت مفهوم امنیت انسانی رواج پیدا کرده است که به معنای ایمنی از تهدیدات جدی دنیای امروز نظیر گرسنگی، بیماری، ستمدیدگی و آثار و تبعات زیانبار و ناگهانی ناشی از شکل زندگی جهان معاصر است که باعث گسترش امنیت جهانی از امنیت دولت ها به امنیت انسان

¹ Thomas Homer Dixon

دریایی می شود. بالا آمدن سطح آب دریاها موجب بروز رخداد‌های غیرمترقبه نظیر توفان های شدید، به زیر آب رفتن بسیاری از سکون نگاه های ساحلی به ویژه در کشورهای جزیره‌ای می شود. سیل و توفان های ویرانگر، خشکسالی شدید، بارش های شدید، مهاجرتهای گسترده و خسارت های هنگفت اجتماعی و اقتصادی از دیگر پدیده های است که گرمایش کره زمین می تواند جامعه انسانی را در آینده با چالش مواجه سازد (فاضلی و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۲)

بخش هشتم: تغییرات آب و هوایی:

علل و پیامدهای آن

گرچه انسان از ابتدای حیات خود همواره محیط زیست پیرامون خود را تحت تأثیر قرار داده و این امر تا حدودی اجتناب ناپذیر است، اما تخریب محیط زیست به دنبال استفاده از انرژی فسیلی و افزایش سریع جمعیت، ابعاد شدیدتر و گسترده تر یافته و محیط زیست سالم را در معرض خطر نابودی قرار می دهد. یکی از علل بسیار مهم در تغییرات آب و هوایی، تجمع گازهای گلخانه ای در جو زمین است. عقب نشینی یخچال های قله اورست و اینکه دیگر اقیانوس های یخی

سال 1900 به علت افزایش گازهای گلخانه ای تجربه کرده است البته 70 درصد این افزایش طی سال های 1970 تا 2004 صورت گرفته است. این افزایش در یک سطح وسیعی طی چند دهه بعد نیز ادامه خواهد یافت. طبق بررسی های به عمل آمده هیئت بین الدولی تغییرات اقلیمی تا سال ۲۱۰۰ میانگین دمای کره زمین از ۱/۱ درجه سانتیگراد تا ۶/۶ درجه سانتیگراد خواهد بود. در این بین فعالیت های انسانی طی قرن گذشته مقدار زیادی دیاکسیدکربن و گازهای گلخانه ای را روانه اتمسفر نموده است. این اقدامات از طریق مصرف سوخت فسیلی برای تهیه انرژی، قطع درختان جنگلی، تغییر رویه های صنعتی و کشاورزی صورت پذیرفته است. این تغییرات کوچک در دمای زمین می تواند منجر به خطر بالقوه ای در تغییرات آب و هوایی کره زمین شود. شواهد گویاست. تغییرات دمایی همراه با تغییرات در آب و هواست. اقیانوس ها و یخچال های طبیعی تغییرات زیادی را تجربه کرده است. اقیانوس ها گرمتر و اسیدی شده اند و یخچال ها ذوب شده و سطح آب ها در حال افزایش است. اثرات دیگر این امر شامل گرم شدن سطح آب دریا، تبخیر بیشتر و تغییر در شبکه غذایی

نیازهای داخلی، نیازمند مساعدت های بهداشت عمومی بوده و برخی دیگر به دلیل تغییرات غیر منتظره در رژیم تجارت جهانی، شاهد محدودی تهابی در صادرات خود باشند. ممکن است برخی دولت ها در برابر همسایه قدرتمند خود که خواهان منابع آن ها است آسیب پذیر شوند. به همین ترتیب و در طول مدتی طولانی، تأثیرات منطق های بسیار متفاوت تغییرات جوی می تواند روی توزیع جهانی قدرت تأثیر بگذارد و پیامدهای غیرمنتظره ای در انتظار امنیت بین المللی باشد.

الف) ایجاد بستر برای مخاصمات

بین المللی

یکی از پیامدهای تغییرات جوی که به نظر می رسد بستر مخاصمات بینالمللی را فراهم آورد، مسئله مهاجرت های فرامرزی است. این مسئله همواره یک معضل اصلی و در واقع حل نشده در اختلافات بین المللی بوده است. تغییرات جوی و تأثیرات اجتماعی حاصل از آن در افزایش جمعیت متمرکز در یک منطقه و در نتیجه، بر افزایش تعداد مهاجرت ها تأثیر بسزایی خواهد داشت. از سویی با توجه به فقدان قواعد و مقررات خاصی در خصوص این نوع مهاجرت ها که می توان آن را مهاجرت های زیست محیطی خواند،

قطب شمال و جنوب نمی توانند منوکسیدکربن را جذب کنند، نشان می دهد که ما در آستانه فاجعه تغییرات آب و هوایی هستیم و اگر وضعیت آب و هوایی امروز و اعمال بشر برای تشدید این تغییرات همچنان ادامه پیدا کند، پیش بینی شده است که کره زمین در معرض تهدیدات جدی تر قرار خواهد داشت که بیشترین آسیب را به فقیرترین کشورهای جهان که از کمترین امکانات برای مقابله با تأثیرات چنین تغییراتی برخوردارند، وارد می کند. در این فصل ابتدا در گفتار اول، مفاهیم و مطالعات علمی مرتبط با پدیده تغییرات آب و هوایی پرداخته خواهد شد و سپس در گفتار دوم، عوامل مؤثر در ایجاد تغییرات آب و هوایی و پیامدهای آن بررسی می گردند (ظهوری زنگنه، ۱۳۹۲: ۱۴).

بخش نهم: مهم ترین تأثیرات تغییر اقلیم بر امنیت جهانی و حقوق بشر

ممکن است پیامدهای متفاوت تغییرات جوی در حوزه های مختلف، بستر وقوع درگیری و مخاصمه را در سطح داخلی و بین المللی فراهم آورد. این پیامدها تأثیرات متفاوتی روی هر دولت خواهد داشت. شاید برخی دولتها برای مواجهه با

ظرفیت قابل ملاحظه ای برای مخاصمات بین المللی به وجود می آید. افزایش چشمگیر تعداد پناهندگان جوی یا به عبارت دیگر «این فراریان آفتاب و باران» منجر به بروز تنش های بیشتر یا مخاصمات خشونت بار بین کشورها در خصوص مهاجرت های کنترل نشده خواهد شد. احتمالاً این مهاجرت های گسترده، در مدتی کوتاه، برای کشورهای میزبان این پناهندگان مشکل ساز می شود. امکان دارد که واکنش نسبت به بحران های ناگهانی و غیرقابل پیش بینی، تعارضات مذهبی رو به تزاید، و وقوع خشونت های احتمالی و بزهکاری از سوی گروه اقلیت و مهاجر، تنش های همیشگی ناشی از مهاجرت را وخیم تر سازد.^۱ اختلافات بر سر جبران خسارت ها و تأمین مالی نهادهایی که به منظور مدیریت بحران های ناشی از حضور

پناهندگان به وجود می آیند نیز خود نقش بالقوهای را در تشدید این وضعیت ایفا خواهد کرد. اگر افزایش دمای کره زمین همچنان ادامه یابد، مهاجر تهای زیست محیطی، یکی از زمینه های اصلی مخاصمات بین المللی را فراهم خواهد آورد. افزایش تنش های سیاسی را نیز می توان عامل دیگری در بروز درگیری و ناامنی میان کشورها دانست. در واقع کشورهای در حال توسعه عموماً به دلیل عدم بهره مندی از ظرفیت های پاسخگویی مناسب به وقایعی که به طور همزمان یا مداوم و در مقیاس وسیع روی می دهد، از تأثیرات زیان بار تغییرات جوی بیشتر رنج می برند؛ در عین حال کشورهای صنعتی که ظاهراً توان رویارویی با این تغییرات را دارند نیز با مسائل و مشکلات دیگری روبه رو خواهند شد. کوتاهی کشورهای اخیر که با استفاده بیشتر از سوخت های فسیلی مسئولیت بیشتری نیز در تراکم گازهای گلخانه ای در جو دارند، در یاری رساندن به کشورهای در حال توسعه برای مدیریت چالش های تغییرات جوی، خود منجر به افزایش هرچه بیشتر تنش های آتی جنوب شمال خواهد شد (موسوی و سادات میر محمدی، ۱۳۹۲: ۹۶).

^۱ برای نمونه، چالش همیشگی اروپا، یکپارچه شدن مهاجرین مسلمان و اثرات آن بر روی افراطگرایی است. اروپا که اقامتگاه بیش از ۲۰ میلیون مسلمان است، در سال های اخیر تلاش نموده تا گروه های در حال رشد خارجی را در درون جامعه ادغام نماید. اما بسیاری از مهاجرین اروپایی به زندگی در اجتماعات موازی که مولد از خودبیگانگی هستند ادامه داده و بیشتر در معرض ایدئولوژیهای رادیکال قرار می گیرند. بنابراین، همچنان که بر تعداد مهاجرین زیست محیطی افزوده میشود، شمار مردم اروپا که شدیداً تحت حمایت دولت های شان هستند در حال کاهش است و این خود واکنشها و خشونت هایی را بر می انگیزد

داشته باشد. مقامات سیاسی که نمی توانند چالش های ناشی از این تغییرات را مدیریت کنند، حمایت مردم را از دست خواهند داد. ممکن است مردم در برخی موارد برای براندازی حکومت ها به روش های خشونت آمیز توسل جویند به ویژه زمانی که فرصت تغییر رهبران از طریق انتخابات، مشروط و محدود باشد. در مواردی حتی ممکن است مردم به گروه های غیر دولتی نظیر جنبش های مذهبی یا گروه های تروریستی روی بیاورند. در واقع جوامعی که در حال گذار از حکومت استبدادی به دموکراسی هستند بیش از دیگر دولت ها در برابر بحران ها و مخاصمات، آسیب پذیرند. بنابراین جوامع مذکور، در برابر تغییرات جوی، شکننده و آسیب پذیرتر بوده و این تغییرات در طول دوره گذار، آنها را تحت فشار مضاعفی قرار خواهد داد (موسوی، سادات میرمحمدی، ۱۳۹۲: ۹۷).

بخش دهم: بررسی مخاطرات امنیتی مربوط به آب و هوا

۱- تاثیر بر گسترش فقر

وضعیت دارفور در سودان نمونه غیر قابل انکار از تنازع بقا و فقر توانفرسایی است که به دلیل خشکسالی فاجعه آمیز دهه ۸۰ آغاز شده و تا امروز ادامه یافته

ب) افزایش مخاصمات و ناامنی های داخلی

پیامدهای اجتماعی تغییرات جوی به احتمال زیاد منجر به افزایش ناکامی دولت ها در تأمین ثبات و امنیت و در نتیجه وقوع مخاصمات متعدد و پراکنده داخلی خواهد شد. مخاصمات داخلی پی در پی، قصور سیستم های مدیریت بحران بعد از فجایع طبیعی گسترده و شدید و افزایش مهاجرت های زیست محیطی، بی شک بدون حمایت از سوی پلیس و ظرفیت های نظامی، غیرقابل کنترل و مدیریت است و بنابراین سیستم امنیتی کشور را به چالش خواهد کشید. در این زمینه همکاری منسجم بین توسعه و امنیت بسیار سخت خواهد بود چون مدیریت مخاصمات داخلی و بازسازی شرایط مطلوب سابق (البته اگر چنین شرایطی وجود داشته باشد) منوط به وجود حداقل از امنیت است. از سوی دیگر، تجربیات اسفبار حاصل از افزایش مخاصمات داخلی در طول دهه 90 و حجم وسیعی از نیروهای مجهز نظامی که به منظور ثبات و ایجاد صلح برای جوامع ضعیف و ناپایدار باید به کار گرفته شود، حاکی از ناکارآمدی ظرفیت های امنیتی سنتی است. ممکن است تغییرات جوی، تأثیرات عمیقی روی اعتبار و کارایی دولت ها

هوایی مبادرت به مهاجرت و جابه جایی کردند . انجمن نجات نروژ اخیرا نشان داده است که تنها در سال ۲۰۰۸ ، تعدا ۲۰ میلیون نفر به دلیل فجایع طبیعی ناگهانی ناشی از تغییر آب و هوا مهاجرت کرده اند .

۳-تاثیر بر مرز های جغرافیایی

سیاسی

ذوب شدن یخ های قطب شمال ، گذر گاه شمال غربی را به عنوان آبراه بین المللی برای کشتیرانی ، باز کرده و این راه با دسترسی به منابع غنی ، از جمله نفت ، آغاز گر اختلافاتی در مورد حاکمیت آبراه و ابعاد اکولوژیکی آن خواهد بود . این اختلاف در حال تشدید است زیرا چندین کشور در حال تنظیم لوایح سیاسی و حقوقی برای ارائه به مراجع قضایی و ادعا در مورد بخش های مختلف منطقه (که بعضا هم پوشانی دارد) هستند .

کشور جزیره ای کوچک توالو^۱ در حدود ۳۰ تا ۵۰ سال دیگر ناپدید خواهد شد . اندونزی اعلام کرده که ۲۶ جزیره را بخاطر تغییر اقلیم از دست داده است . بانکوک با جمعیتی بیش از ۱۰ میلیون

است . به نظر می رسد تغییرات بلند مدت اقلیم نه تنها به ریزش باران کم تر در سودان بلکه در بخش اعظم آفریقا به ویژه در جنوب ناحیه صحرای آفریقا منجر شده است ، جایی که زندگی به باران بستگی دارد و خشکسالی به معنای مرگ است . توفان میچ که یکی از قوی ترین توفان های تاریخ اقیانوی اطلس است در سال ۱۹۹۸ روی دارد .سرعت این توفان ۳۶۰ کیلومتر در ساعت بود و باعث شد که ظرف دو تا سه روز ، در نیکاراگوئه و هندوراس دو متر باران بیبارد . در اثر آن غیر از خانه ، مدرسه ، کارخانه ، جاده ، پل و غیره ... ۷۰ درصد خاک حاصلخیز هندوراس از بین رفت .

۲-تاثیر بر مهاجرت های درون و

برون مرزی

فاجعه بار ترین اثر گرمایش جهانی مهاجرت است . تعداد افراد تحت تاثیر بلایای طبیعی به طور غیر منتظره ای زیاد شده است و به طور متوسط به ۲۳۱ میلیون نفر در سال رسیده است که ۹۸ درصد ان ها تحت تاثیر بلایای مربوط به تغییر اقلیم هستند . در سال ۲۰۰۸ تعداد ۴۲ میلیون نفر در اثر جنگ ها و درگیری های ناشی از تغییرات آب و

^۱ Tuvalu

آن افزایش آفات نباتی موجب نابودی محصولات کشاورزی در استالیا، اوکراین، آرژانتین و آمریکای شمالی شد و باعث شد که قیمت غلات به اندازه ده سال رشد کند (خوش منس و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۲۷-۲۲۸).

بخش یازدهم: سیر مناظرات بین المللی در خصوص تغییرات اقلیمی

اقدامات زیادی در سطح بین الملل در خصوص تغییرات اقلیمی در محافل مختلفی صورت پذیرفته که به طور مختصر اشاره ای به آن خواهیم داشت:

- در اولین کنفرانس آب و هوایی ژنو ۱۹۷۹ بر تغییرات اقلیمی به عنوان یک معضل ضروری مطلق در سطح بین المللی اشاره شد که خواستار پیشبینی و توجهات بیشتر دولت ها به خطرات آب و هوایی است. در همان زمان برنامه آب و هوایی جهانی با همکاری « سازمان هوا شناسی جهانی^۱ » و « برنامه محیط زیست سازمان ملل^۲ » و « شورای بین المللی اتحادیه های علمی^۳ » شروع به کار کرد. یک سری کنفرانس های بین الدولتی نیز

نفر ممکن است ۱۵ تا ۲۰ سال دیگر زیر آب برود.

۴- تهدید سلامت بشر و گسترش بیماری های واگیر دار و خطرناک

بر اساس برآورد های سازمان جهانی بهداشت ۱۵۰ هزار نفر در سال ۲۰۰۰ بر اثر تاثیرات اقلیم جان خود را از دست داده اند. همچنین گزارش هایی مبنی بر مرگ تعداد ۳۰۰ هزار نفر بر اساس افزایش مالاریا در سال ۲۰۰۳ وجود دارد. بیش بینی ها نشان می دهد تا سال ۲۰۳۰ این تعداد ممکن است به نیم میلیون نفر در سال افزایش یابد (خوش منس و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۲۷-۲۲۸).

۵- تهدید منابع آب غذا

یکی از اصلی ترین عواقب گرم شدن کره زمین کاهش تولید کشاورزی و به تبع آن، افزایش رقابت بر سر غله است و به طوری که به ازاء افزایش هر یک درجه حرارات در فصل رشد باروری برنج ۱۰ درصد کاهش می یابد. در سال ۲۰۰۲ گرمای بی سابقه و خشکسالی همراه با آن محصول غله هند، ایالات متحده و کانادا را به شدت کاهش داد و غله جهان ۸۹ میلیون تن کمتر از مصرف آن شد. در سال ۲۰۰۶ افزایش درجه حرارت و در پی

¹ World Meteorological Organization (WMO)

² United Nation Environment Programm (UNEP)

³ International Council for Science Union (ICSU)

گلخانه ای بایستی در دومین دوره تعهدات؛ 2020 توسط اعضا گزارش گردد؛-3 اصلاحاتی نسبت به چندین ماده پروتکل متعلق به اولین دوره تعهدات و آنهایی که نیازمند به روز رسانی برای دوره دوم تعهدات هستند، اتخاذ شد. سال 2013 توافقات ورشو و سال 2014 اجلاس سران لیما در پرو تشکیل شد.

سال 2015 توافق پاریس در جهت دستیابی به اهداف توسعه پایدار و به عنوان یک نقشه راه برای کاهش انتشار گازهای گلخانه ای و ایجاد انعطاف پذیری تغییرات اقلیمی حاصل گردید (فاضلی و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۷).

بخش دوازدهم: آینده و دورنمای

اقدامات پیشگیرانه تغییرات اقلیمی رئیس جمهور سنت کیتس و نویس در 28 سپتامبر 2012 مطرح کرد که انرژی پاک بایستی اولویت مطلق جهانی اطلاق گردد. احساساتی که در جلسه انرژی پایدار برای همه ابتکارات مجمع عمومی منعکس گردید (47-48: 2013, uio). برای جلوگیری از پیشرفت اثرات زیان بار تغییرات اقلیمی، باید یک خطمشی اساسی در سطح جهانی اتخاذ و به سرعت عملیاتی شود. برای نمونه، رژیم بین

در خصوص تغییرات اقلیمی نیز متعاقب آن تشکیل شد.

-در سال 1988 در تورنتو کنفرانس تغییرات جوی با حضور 46 کشور برگزار گردید که در آن ضرورت توسعه یک چارچوب کنوانسیون برای حمایت از آب و هوا احساس شد.

-در سال 1990 دومین کنفرانس جهانی آب و هوا و هیئت بین الدولی خواستار معاهده‌های برای تغییرات اقلیمی شدند. متعاقب آن مذاکرات مجمع عمومی سازمان ملل پیرامون یک کنوانسیون چارچوبی آغاز به کار کرد.

-در سال 2001 توافقات مراکش به همراه جزئیاتی در خصوص اجرای پروتکل کیوتو توسط اعضای کنفرانس اتخاذ شد که شامل تنظیم ابزارهای مالی و برنامه ریزی جدید و ایجاد یک چارچوب انتقال فناوری بود.

-سال 2007 نقشه راه بالی تنظیم شد. سال 2010 توافقات کنکون و سال 2011 خط مشی دوربان اتخاذ شد.

-سال 2012 اصلاحیه دوحه شامل 1-: تعهداتی جدید برای اعضای ضمیمه 1 پروتکل کیوتو اتخاذ شد مبنی بر توافق بر تعهداتی در دوره زمانی تعهد از 2013 تا آخر 2- یک لیست بازبینی شده از گازهای

شورای امنیت بایستی ایجاد موافقتنامه های بین المللی را تسهیل نماید که دولتها را برای کاهش انتشار گازهای گلخانه ای متعهد سازد. چند پیشنهاد دیگر نیز در مجمع عمومی سازمان ملل در همین راستا مطرح شده است. ابزار دیگر سازمان ملل در مقابله با این مسئله، دیوان بین المللی دادگستری است که با اعمال صلاحیت می تواند راه حلی بر این موضوع باشد و فصل هفتم منشور نیز می تواند ضمانتی برای اجرای آن باشد. کنوانسیون سازمان ملل متحد در خصوص تغییرات اقلیمی نیز به عنوان یکی از سند های مهم حقوق بین الملل همکاری وسیع کشورها و مساعدت بین المللی را خواهان است. با این وصف در خصوص مقابله با تغییرات اقلیمی بهتر است گزینه نظامی انجام نشود چرا که جنگ ماهیتاً و ذاتاً مضر است؛ چنانکه اعلامیه ریو اذعان می دارد که جنگ ذاتاً مخرب است و صلح و توسعه و حفاظت از محیط زیست را به خطر می اندازد بنابراین اقدامات نظامی به منظور مبارزه با تغییرات اقلیمی برخلاف اصول حمایتی در معاهدات بین المللی تغییرات اقلیمی است و ماده 42 منشور نمی تواند راهکار مناسبی برای مقابله با این تغییرات باشد چرا که عدم وجود جنگ و درگیری نظامی میان کشورها به

المللی تغییرات اقلیمی باید تضمین نماید که میزان انتشار گازهای گلخانه ای، که یکی از عوامل اصلی بروز این تغییرات است، تا اواسط قرن بیست و یکم، تا نصف آن چیزی که امروزه مشاهده می شود کاهش پیدا کند. این خط مشی بین المللی باید به طور موازی با تغییر در ساختار قدرت در نظم سیاسی جهان همراه شود. طی یک یادداشت رسمی توسط دولت آلمان در سال 2011، یک طرح کلی ارائه شده بود که چگونگی برخورد شورای امنیت با فرض مسئولیت های جدید مربوط به بحران تغییرات اقلیمی پرداخته شده بود. این طرح کلی چندین سناریو برای مواجهه با معضلات ترسیم شده بود: این سناریوها عبارت بودند از: مقابله با تأثیرات افزایش دمایی و بالا آمدن سطح دریاها، چگونگی مواجهه با آوارگان ناشی از تغییرات، چگونگی جلوگیری از وقوع منازعات در بخش هایی از آسیا و آفریقا که کمبود غذا مشهود خواهد بود، تشخیص مشکلات جدیدی که شورا می بایستی با آنها مواجه گردد. این احساسات را انعکاس داده اند؛ با ایراد پیشنهادهاتی از قبیل برنامه ریزی درست، آمادگی برای فجایع، توسعه یک فهم همگانی برای خطرات ویژه در قبال ملتها و فهم جامعه بین المللی به عنوان یک کل.

بین الملل برای رویارویی با این پدیده را آشکار می سازد. به دنبال استفاده از انرژی فسیلی و افزایش سریع جمعیت، ابعاد شدیدتر و گسترده تری یافته و علاوه بر آنکه محیط زیست سالم را در معرض خطر نابودی قرار می دهد، امنیت بشری را نیز با خطر روبرو می کند. یکی از علل بسیار مهم در تغییرات آب و هوایی، تجمع گازهای گلخانه ای در جو زمین است. عقب نشینی یخچال های قله اورست و اینکه دیگر اقیانوس های یخی قطب شمال و جنوب نمی توانند مونوکسید کربن را جذب کنند، نشان می دهد که ما در آستانه فاجعه تغییرات آب و هوایی هستیم و اگر وضعیت اقلیم امروز و اعمال بشر برای تشدید این تغییرات همچنان ادامه پیدا کند پیش بینی شده که زمین در معرض تشدید خشکسالی، موج گرما، سیلابها، ذوب صفحات یخی و بالا آمدن سطح آب دریاها و به زیر آب رفتن بسیاری از خشکی ها خواهد بود، که بیشترین آسیب را به فقیرترین کشورهای جهان که از کمترین امکانات برای مقابله با تأثیرات چنین تغییراتی برخوردارند، خواهد رساند و سبب بروز بحران و در نهایت منجر به درگیری های مسلحانه خواهد شد. افزایش گرمای زمین و

خودی خود تضمین کننده صلح و امنیت بین المللی است و تنها محدودیتی که شورای امنیت بایستی به آن پایبند باشد محدوده شرایط ماده 39 منشور است (فاضلی و همکاران، ۱۳۶۴: ۶۴)

نتیجه گیری

تغییرات آب و هوایی در نتیجه گرم شدن کره زمین و پیامدهای آن که ناشی از فعالیت های بشر است نه تنها عوامل زیست محیطی بلکه جوامع بشری را با خطر مواجه ساخته است. اگر وضعیت اقلیم امروز و اعمال بشر برای تشدید این تغییرات همچنان ادامه پیدا کند کره زمین در آستانه فاجعه تغییرات آب و هوایی قرار می گیرد. بنابراین تغییرات آب و هوایی نگرانی و دغدغه مشترک بشریت است و تأکید بر همکاری جهانی در کنترل گازهای گلخانه ای با توجه به اصل مسئولیت مشترک اما متفاوت کشورها و همچنین شناسایی مسئولیت اولیه کشورهای توسعه یافته برای انتشار و مبارزه با گازهای گلخانه ای موردنظر است. آثار تغییرات آب و هوایی به مقوله های زیست محیطی محدود نمانده و ارتباط این تغییرات با صلح و امنیت بین المللی در نتیجه امنیت انسانی را مطرح نموده است که نیاز به دخالت نظام حقوق

طبق ماده 25 منشور برای دولت های عضو الزام آور باشد . از طرفی از پایان جنگ سرد تا کنون تلاش های زیادی برای درک مجدد مفهوم صلح و امنیت انجام شده است و یکی از مهمترین آنها مفهوم امنیت انسانی بوده است که به طرق گوناگونی مورد استفاده قرار گرفته است . اما یک سری ویژگی های مشترک در این استفاده های گوناگون وجود دارند؛ بدین معنی که در مرکز و هسته این مفهوم، انتقال از امنیت دولت به امنیت افراد به عنوان دغدغه اصلی قرار دارد . امنیت یک ارزش انسانی مهم است و تأمین امنیت یکی از مهمترین اهداف نظام های حقوقی است. با توجه به بررسی های به عمل آمده در خصوص تغییرات اقلیمی و آثار آن و هم چنین بررسی احتمال بروز درگیری و مهاجرت های انبوه داخلی و خارجی، می توان اذعان داشت که ادامه روند تغییرات آب و هوایی، تهدیدی بر صلح و امنیت بین المللی و همچنین تهدیدی بر امنیت انسانی است و لزوم توجه جهانی به این موضوع را طلب می کند.

فرسایش خاک سبب نقل مکان افراد از این مناطق شده و آنان را تبدیل به آوارگان زیست محیطی می نماید . جابجایی اجباری زیست محیطی در پی تغییرات آب و هوایی، امنیت انسانی را متأثر می سازد؛ از این رو تغییرات آب و هوایی مسئله، نگرانی و دغدغه مشترک بشریت می باشد که نیاز به مطالعات و پژوهش های بیشتر در مورد علل و پیامدهای تغییرات آب و هوایی و شناسایی آثار فعالیت های بشری بر نظام اقلیمی را طلب می نماید . بنابراین مسئله تغییرات آب و هوایی در نتیجه گرم شدن زمین و پیامدهای آن تنها مسئله ای مرتبط با محیط زیست، نمی باشد بلکه مسایل مربوط به صلح و امنیت بشری و ضرورت اجتناب از بحران به دلیل تغییر آب و هوا مطرح است و این امری نیست که در مناسبات متقابل مورد بررسی قرار گیرد؛ زیرا به تمام جامعه جهانی و مرتبط با صلح و امنیت بشری است که نیاز به دخالت نظام حقوق بین الملل برای رویارویی با این پدیده را آشکار می سازد و می تواند تهدیدی علیه صلح و امنیت بین المللی مبتنی بر ماده 39 منشور ملل متحد به شمار آید . از اینرو شورای امنیت می تواند تصمیماتی را اتخاذ نماید که

منابع و مأخذ

الف) منابع فارسی

۱. خوش منش، بهنوش، پور هاشمی، عباس، سلطانیه، محمد، هرمیداس باوند، داوود (۱۳۹۱)، بررسی پیامد های تغییر اقلیم از دیدگاه حقوق بشر، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره هفدهم، شماره چهار
۲. ظهوری زنگنه، آذین (۱۳۹۲)، نقش شورای امنیت در برخورد با چالش های نوین امنیتی ناشی از تغییرات آب و هوایی، پایان نامه دانشگاه تهران پردیس بین المللی کیش
۳. فاضلی، حبیب اله، نامدار، علی، ابراهیم پور، جواد (۱۳۹۵)، بررسی تغییرات اقلیمی به عنوان تهدیدی جدید علیه صلح و امنیت بین المللی در دوران پس از جنگ سرد، فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال پنجم، شماره بیست و یکم، صص ۴۹-۶۸
۴. حسینی، اسعد، رضانی بونش، فرزاد (۱۳۹۷)، ضرورت انکار ناپذیری سازگاری و تعدیل تغییرات اقلیمی در ایران، مرکز بین المللی مطالعات صلح -IPSC
۵. طیبی، سبحان، ضرابی، مهناز (۱۳۹۳)، راهبرد های موثر مقابله با تغییرات آب و هوایی تضمین کننده صلح و امنیت بین المللی، همایش تغییر اقلیم و راهی به سوی آینده پایدار
۶. احمد نژاد، مسعود، افشنگ، اشکان (۱۳۹۷)، نقش شوراری امنیت در مقابله با تغییرات اقلیمی به مثابه تهدیدی برای صلح و امنیت بین المللی، کنفرانس بین المللی جامعه و محیط زیست
۷. موسوی، فضل الله، سادات میر محمدی (۱۳۹۲)، تغییرات جوی، تهدیدی علیه صلح و امنیت بین المللی، مجله حقوقی بین المللی، شماره ۴۹ صص ۱۶۷-۱۹۴
۸. عسکری، پوریا، خسروی، یلدا (۱۳۹۵)، ضرورت و بایسته های مطالعات صلح از دیدگاه حقوق بین الملل، فصلنامه پژوهش های مطالعات بین الملل، دوره اول، شماره ۲۲ صص ۲۶۶-۲۳۷
۹. اشرافی، داریوش (۱۳۹۲)، تفسیر جدید از صلح و امنیت بین المللی و تاثیر آن بر مفهوم حاکمیت ملی، فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، سال پانزدهم، شماره ۴۲

ب) سایت ها

اندیشکده راهبردی تبیین ، (۱۳۹۵) ، رژیم سازی توافق پاریس ؛ پازلی برای حفظ وضع موجود ، برگرفته از سایت علمی www.Tabyincenter.ir

ج) منبع لاتین

UIO working paper (2013) The UN Security Council and Climate Change: rising seas levels, shrinking resources and the green helmets, Oslo: Uio Press.

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی